రెండో యూనిట్

౬. శిల్పి

– గుఱ్ఱం జాషువ

ఆలోచించండి – మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. పై చిత్రాన్ని చూడండి. చిత్రంలోనివి వేటితో తయారయ్యాయి?
2. ఈ చిత్రాలు ఏ కళకు సంబంధించినవి? దాన్ని గురించి మీకు తెలిసినది చెప్పండి.
3. శిల్పాలను తయారుచేసేవారిని ఏమంటారు? వారిని గురించి మీకు తెలిసింది చెప్పండి.

ప్రస్తుత పాఠ్యభాగం : 'ఖండకావ్యం' మొదటి భాగంలోది.

విద్యార్థులకు సూచనలు :

1. పాఠాన్ని చదవండి. అర్థంకాని పదాలకింద, వాక్యాల కింద గీతలు గీయండి.
2. అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
3. పాఠ్యపుస్తకం చివరన ఉన్న పదాలు–అర్థాలు పట్టిక చూసి తెలియని పదాల అర్థాలను తెలుసుకోండి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వంవారిచే ఉచిత పంపిణీ

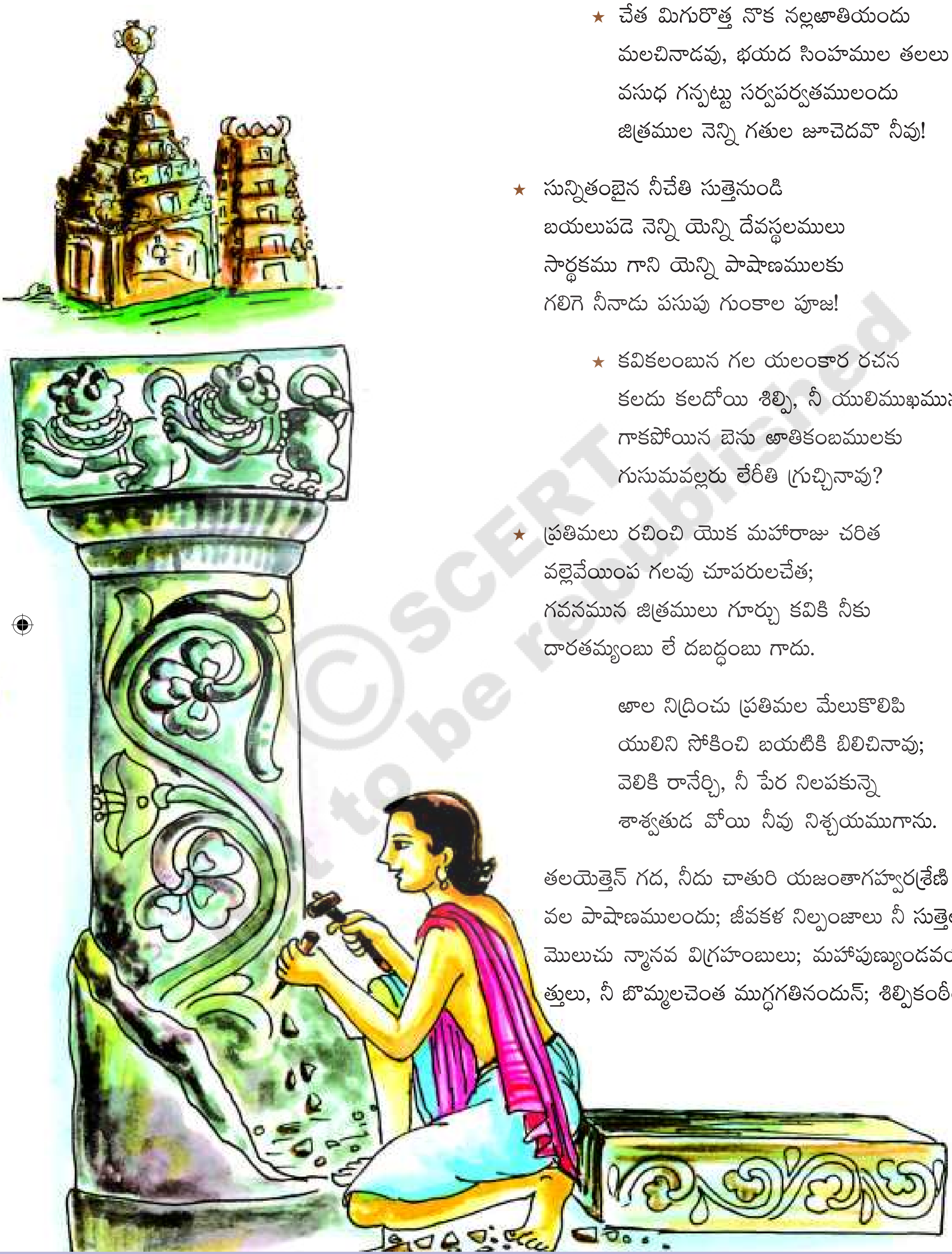

★ చేత మిగురొత్త నొక నల్లఱాతియందు
మలచినాడవు, భయద సింహముల తలలు
వసుధ గన్పట్టు సర్వపర్వతములందు
జిత్రముల నెన్ని గతుల జూచెదవొ నీవు!

★ సున్నితంబైన నీచేతి సుత్తెనుండి
బయలుపడె నెన్ని యెన్ని దేవస్థలములు
సార్థకము గాని యెన్ని పాషాణములకు
గలిగె నీనాడు పసుపు గుంకాల పూజ!

★ కవికలంబున గల యలంకార రచన
కలదు కలదోయి శిల్పి, నీ యులిముఖమున;
గాకపోయిన బెను ఱాతికంబములకు
గుసుమవల్లరు లేరీతి గ్రుచ్చినావు?

★ ప్రతిమలు రచించి యొక మహారాజు చరిత
వల్లెవేయింప గలవు చూపరులచేత;
గవనమున జిత్రములు గూర్చు కవికి నీకు
దారతమ్యంబు లే దబద్ధంబు గాదు.

ఱాల నిద్రించు ప్రతిమల మేలుకొలిపి
యులిని సోకించి బయటికి బిలిచినావు;
వెలికి రానేర్చి, నీ పేర నిలపకున్నె
శాశ్వతుడ వోయి నీవు నిశ్చయముగాను.

తలయెత్తెన్ గద, నీదు చాతురి యజంతాగహ్వరశ్రేణి గే
వల పాషాణములందు; జీవకళ నిల్పంజాలు నీ సుత్తెలో
మొలుచు న్మానవ విగ్రహంబులు; మహాపుణ్యుండవయ్యా!హరి
త్తులు, నీ బొమ్మలచెంత ముగ్ధగతినందున్; శిల్పికంఠీరవా!

© SCERT not to be republished

నునుపుల్ దీర్చి మదంబు చిందిపడ నేన్గున్ గున్నలన్ జెక్కి వై
చిన చాతుర్యము నీ శిరోగ్రమున నిల్చెన్సత్కిరీటాకృతిన్;
తెనుగుందేశము నిన్నువంటి పనివానిం జూచి యుప్పొంగుచుం
దును; నీ లేమి దలంచి కంట దడిబెట్టున్: శిల్పవిద్యానిధీ!

★ తెలిజాతిన్ జెలువార నచ్చరపదంతిం దిద్ది యా సోగ క
న్నుల పజ్జన్ నిను నీవు దిద్దుకొని,సంతోషించుచున్నాడవా!
భళిరే! శిల్పిజగంబులోన జిరజీవత్వంబు సృష్టించుకో
గల నీకెవ్వడు సాటివచ్చును? నమస్కారంబు నీ ప్రజ్ఞకున్

కవి పరిచయం

కవిపేరు :గుఱ్ఱం జాషువ
కాలము :1895 - 1971
జన్మస్థలం:వినుకొండ,
గుంటూరు జిల్లా.
రచనలు :గబ్బిలము, పిరదౌసి,
ముంతాజ్ మహల్,
నేతాజీ,బాపూజీ, క్రీస్తుకథ,
నా కథ, స్వప్నకథ,కొత్త లోకము,
ఖండకావ్యములు (7 భాగములు)
బిరుదులు:కవికోకిల, పద్మభూషణ్,
కళాప్రపూర్ణ,
నవయుగ కవిచక్రవర్తి.

© SCERT not to be republished

భావం

1. ఓ శిల్పీ, మనసు చిగురించేట్లు ఒక నల్లరాతిలో భయంకరమైన సింహాల తలలు చెక్కావు. భూమిమీద కనిపించే కొండల్లోని రూపాలను ఎన్ని విధాలుగా చూస్తావో కదా?
2. మెత్తనైన నీ చేతి సుత్తిదెబ్బలతో ఎన్ని దేవాలయాలు బయటపడ్డాయో! ఒకనాడు వ్యర్థంగా పడిఉన్న ఎన్నో బండలకు నీవల్లనే పసుపుకుంకుమలతో పూజలు పొందే భాగ్యం లభించింది. (అంటే ఆ బండలను శిల్పి దేవతామూర్తులుగా మలిచాడన్నమాట)
3. కవి కలానికి ఉండే అలంకార రచనాశక్తి, నీ ఉలికి కూడా ఉంది. లేకపోతే కఠినమైన రాతి స్తంభంలో (పూసిన లేత కొమ్మలను) పూలగుత్తులను ఎలా చెక్కగలిగావు?
4. చూసేవాళ్ళచేత నీ శిల్పాలు ఒక మహారాజు కథను చెప్పించగలవు.కావ్యంలో బొమ్మలను చూపే కవికి, నీకు ఏ మాత్రం భేదం లేదు.ఇది అబద్ధం కాదు.
5. రాళ్ళలో నిదురపోతున్న బొమ్మలకు నీ ఉలిని తాకించి, మేల్కొలిపి బయటకి పిలిచావు. అవి బయటికి వచ్చి నీ పేరు నిలపవా? నీవు నిశ్చయంగా చిరంజీవివి.
6. అజంతాగుహలలో నీ నైపుణ్యం తలెత్తుకొంది కదా! నీ సుత్తి వట్టి బండరాళ్ళలో కూడా జీవకళను నిలవ గలదు. నీ సుత్తిలోనుంచి మానవ విగ్రహాలు పుడతాయి. ఓ శిల్పిశ్రేష్ఠుడా! నువ్వు పుణ్యమూర్తివి. సింహాలు నీ బొమ్మల దగ్గర చక్కదనాన్ని పొందుతాయి.
7. శిల్పవిద్యను ఎరిగినవాడా! మదజలం కారుతున్న ఏనుగును, వాటి పిల్లలను నున్నగా చెక్కిన నేర్పు నీ తలమీద కిరీటమై వెలుగుతున్నది. తెలుగునేల నీవంటి పనివాళ్ళను చూసి ఉప్పొంగుతున్నది. నీ దారిద్ర్యాన్ని చూసి కన్నీరు కారుస్తున్నది.
8. తెల్లరాతిలో అప్సరసను సృష్టించి, ఆమె విశాల నేత్రాలకు పక్కగా నిన్నునువ్వు మలచుకొని సంతోషపడుతున్నావా? భళా! శిల్పి ప్రపంచంలో శాశ్వతత్వాన్ని కల్పించుకోగలిగిన నీ కెవ్వరు సాటి వస్తారు? నీ బుద్ధికి నమస్కారాలు.

© SCERT not to be republished

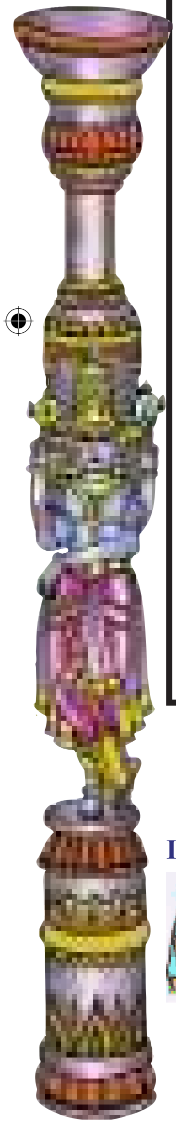

ఇవి చేయండి

I. వినడం-మాట్లాడడం

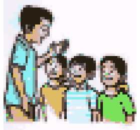

1. పాఠంలో ఉండే పద్యాలను రాగయుక్తంగాను, భావయుక్తంగాను పాడండి.
2. కవి శిల్పిని శాశ్వతుడనీ, ఆయన ప్రజ్ఞకు నమస్కారం చేయమని చెప్పాడు. దీనిమీద మీ అభిప్రాయాన్ని చెప్పండి.
3. శిల్పి రాతిని శిల్పంగా మార్చడంలో పడే శ్రమను గురించి నువ్వేమనుకుంటున్నావు?
4. ఈ పాఠం విన్న తరవాత శిల్పిని గురించి మీకేమనిపించిందో చెప్పండి.

II. చదవడం - రాయడం

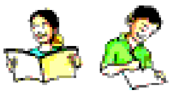

1. **కింది పద్యపాదాలు పాఠంలోని ఏఏ పద్యాల్లో ఉన్నాయి. వాటి సందర్భమేమిటి?**

   అ. బయలుపడె నెన్ని యెన్ని దేవస్థలములు.

   ఆ. తారతమ్యంబు లే దబద్ధంబు గాదు.

   ఇ. ఊాల నిద్రించు ప్రతిమల మేలుకొలిపి

   ఈ. జగంబులోన జిరజీవత్వంబు సృష్టించుకో గల

2. **కవికి- శిల్పికి మధ్య పోలికలున్న పద్యాలు ఈ పాఠంలో ఉన్నాయి. అవి ఏ ఏ పద్యాలలో ఉన్నాయో గుర్తించి వాటిని రాయండి.**

3. **కింది గద్యాన్ని చదవండి. ప్రశ్నలు రాయండి.**

   జనపదం అంటే గ్రామం. జనపదంలో నివసించే వాళ్ళు జానపదులు. వీళ్ళు ప్రదర్శించే కళలను జానపదకళలు అంటారు. యక్షగానం, వీధి నాటకం, వీరభద్రవిన్యాసాలు హరికథ, ఒగ్గుకథ, బుర్రకథ వంటివి కొన్ని జానపద కళా రూపాలు. వీటిని కాపాడుకోవలసిన బాధ్యత మనపైన ఉంది.

   చిత్రలేఖనం, సంగీతం, శిల్పం, నృత్యం, కవిత్వం వంటివి లలితకళలు. భావం మనస్సుకు హత్తుకొనే రకంగా బొమ్మను గీయడం చిత్రలేఖనం. వీనుల విందుగా ఉండే గానకళ సంగీతం. మనలను కదలకుండా అనేక భావాలను మనసుకు అందించే కళ శిల్పకళ. రాగ, తాళ, లయలకు తగిన విధంగా అభినయం చేయడం నృత్యకళ. ఒక భావాన్ని సూటిగా చెప్పకుండా మాటల వెనుక మరుగుపరచి మనసుకు ఉల్లాసం కలిగించే విధంగా పదాలను కూర్చి చెప్పేదే కవిత్వం.

4. **కింది ప్రశ్నలకు పాఠం చదివి జవాబులు రాయండి.**

   అ. కవికి- శిల్పికి గల పోలికలు ఏమిటి?

   ఆ. పసుపుకుంకాల పూజ పాషాణాలకు ఎందుకు కలిగింది?

   ఇ. శిల్పిని గురించి "నిశ్చయముగా చిరంజీవి" అని కవి ఎందుకన్నాడు?

   ఈ. శిల్పిని మహాపుణ్యుడని కవి ఎందుకన్నాడు?

   ఉ. "భళిరే!" అని కవి శిల్పిని ఎందుకు పొగిడాడు?

   ఊ. "సుత్తెనుండి మొలచునవి" అని కవి వేటిని ఉద్దేశించి చెప్పాడు?

   ఎ. శిల్పి వేటిని చూస్తాడు?

III. స్వీయరచన

1. **కింది ప్రశ్నలకు మీ సొంతమాటల్లో జవాబులు రాయండి.**

   అ. శిల్పి రాళ్లలో ఏ ఏ రూపాలను చూసి ఉంటాడు?

   ఆ. నల్లని రాళ్ళకు శిల్పిమీద కృతజ్ఞత ఎందుకుండాలి?

   ఇ. శిలకు, శిల్పానికీ ఉండే భేదం ఏమిటి?

   ఈ. కవికీ, చిత్రకారుడికీ ఉండే పోలికలు, భేదాలు ఏమిటి?

©SCERT not to be republished

ఉ. చూసే వాళ్ళకు శిల్పాలు మహారాజుల కథలు చెప్పగలవని కవి అంటున్నారు. కవి ఎందుకు అలా అన్నారు?

ఊ. "కవి" ఈ గేయంలో ఒకచోట శిల్పి దారిద్ర్యాన్ని చూసి, తెలుగుదేశం కంట తడి పెడుతుందని అన్నాడు కదా! దీన్ని గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?

2. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలు

అ. మన రాష్ట్రంలోని శిల్పకళాసంపదను గురించి వ్యాసం రాయండి.

ఆ. శిల్పాలలో ఉన్న గొప్పతనాన్ని గురించి నువ్వేమనుకొంటున్నావు?

ఇ. శిల్పి గొప్పదనాన్ని వివరిస్తూ వ్యాసం రాయండి.

ఈ. శిల్పకళ, కవిత్వం, చిత్రకళ, నాట్యకళ, వాద్యసంగీతం, గాత్రసంగీతం వంటి కళలు ఉన్నాయి కదా! వీటిలో నువ్వు దేన్ని నేర్చుకుంటావు? ఎందుకు?

IV. పదజాలం

1. కింది వాక్యాలను చదవండి. గీత గీసిన పదాలను మరో సందర్భంలో ఉపయోగించి రాయండి.

అ. మాలో కొత్త ఆశలు చిగురించాయి.

ఆ. శిల్పకళ ఎన్నటికీ ఆరిపోయేది కాదు.

ఇ. ఆ సంగతి నాకు తెలియదు.

ఈ. ఆయన కీర్తి పదికాలాలపాటు నిలిచి ఉంటుంది.

ఉ. ఆయనది రాతిగుండె కాదు.

2. కింది వాక్యాలు మీ పాఠంలోవే. వీటిలో గీత గీసిన పదాల అర్థాన్ని తెలుసుకొని వాక్యాలను తిరిగి రాయండి.

అ. భయద సింహముల తలలు

ఆ. వసుధ గన్పట్టు పర్వతములందు

ఇ. శాశ్వతుడవోయి నిశ్చయముగాను

ఈ. తెనుగుందేశము నిన్నువంటి పనివానిం జూచి యుప్పొంగుచుండును.

ఉ. నీ సుత్తెలో మొలుచు న్మానవ విగ్రహంబు

3. కింది పదాలు చదివి వాటికి సరిపడే అర్థం వచ్చే పదాన్ని ఉపయోగించి మీ మాటలతో వాక్యాలు రాయండి.

ఉదా: చూసేవారు = చూపరులు; అక్కడి శిల్పకళాఖండాలు చూపరులను ఆకట్టుకున్నాయి.

అ. దేవాలయాలు = ...

ఆ. గుహల శ్రేణి = ...

ఇ. ఏడవడం = ...

ఈ. ఎప్పుడూ ఉండేవాడు = ...

© SCERT not to be republished

4. **కింది వాక్యాలలో ఉన్న ప్రకృతివికృతులను వాడుతూ మరో వాక్యాన్ని రాయండి.**

అ. సింగం బావిలో తన మొహాన్ని చూసి అది మరో సింహం ముఖమని అనుకొంది.

ఆ. కరెంటు స్తంభాలు ఉరికంబాలు కాగూడదు.

ఇ. నిద్ర మనకు అవసరమే కాని మనమే నిద్దుర మొహాలం కాగూడదు.

ఈ. చరిత్రపాఠం మరో కొత్త చరితకు ఉపయోగపడాలి.

ఉ. పేదలకు సహాయం చేయడం పున్నెం. ఆ పుణ్యమే మనను నిలుపుతుంది.

5. **సూచనలు ఆధారంగా పాఠ్యాంశంలోని పదాలతో గళ్ళు నింపండి.**

ఆధారాలు

అడ్డం

1. శిల్పాలు చూపరుల చేత ఇలా చేయించగలవు
2. కవి చేతిలోనిది
3. దేవళంలో 'ళం' తీసేస్తే
4. మూడోపద్యం రెండో పాదంలో మొదటి పదం చివరి అక్షరం లోపించింది.
5. శిల్పంగా మారేది
6. శిల్పి ప్రజ్ఞకు ....

1		★	2		3
	★	3		★	
	★	★		★	
★	4		★	★	
5		★	6	★	★
	★	6			

నిలువు

1. ఈ పదం భూమికి మరో అర్థం
2. కవిత్వం చెప్పడాన్ని ఇలా అంటారు.
3. రాతికి మరో పదం తలకిందులైంది.
4. చివరిపద్యం చివరి పాదంలోని మొదటి పదంలోని మొదటి అక్షరం మారింది.
5. శిలను శిల్పంగా మలిచేవాడు.
6. బొమ్మలు అని అర్థమున్న పదంలో మొదటి అక్షరం లోపించింది.

V. సృజనాత్మకత

1. శిల్పి ఆత్మకథ రాయండి. దీన్ని ఏకపాత్రాభినయంగా ప్రదర్శించండి.

ఉదా: నేను తెలుసా ! నేను రాళ్లను చెక్కే.....

VI. ప్రశంస

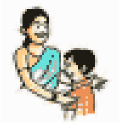

1. శిల్పాలు చెక్కడంలాగా చిత్రాలు గీయడం, పాటలు పాడడం, నాట్యం చేయడం, సంగీతం పాడడం వంటివి కూడా కళలే. వీటిలో నైపుణ్యమున్నవాళ్ళు ఎవరెవరు ఉన్నారు? వాళ్ళలో బొమ్మలు చేసేవాళ్ళు ఎవరు? వాళ్ళను గురించి చెప్పండి.
2. మీ గ్రామం / ప్రాంతంలోని కళలను గురించి, కళాకారులను గురించి వివరాలు తెలుసుకొని వాళ్ళ గొప్పదనాన్ని గురించి వివరించండి.

© SCERT not to be republished

VII. ప్రాజెక్టు పని

1. శిల్పం, సంగీతం....... ఇలాంటి వాటికి సంబంధించిన అదనపు సమాచారం లేదా చిత్రాలు సేకరించండి. వాటిని గురించి రాసి గోడపత్రికలో ప్రదర్శించండి.

VIII. భాషగురించి తెలుసుకుందాం

1. ఈ కింది పదాలను విడదీయండి.

ఉదా॥ రాజేంద్రుడు	=	రాజ	+	ఇంద్రుడు	(అ + ఇ = ఏ)
అ. గజేంద్రుడు	=	....	+	....	( )
ఆ. మహేంద్రుడు	=	....	+	....	( )
ఇ. నరేంద్రుడు	=	....	+	....	( )
ఉదా॥ పరోపకారం	=	పర	+	ఉపకారం	(అ + ఉ = ఓ)
ఈ. మహోన్నతి	=	....	+	....	( )
ఉ. దేశోన్నతి	=	....	+	....	( )
ఊ. గృహోపకరణం	=	....	+	....	( )
ఉదా॥ మహర్షి	=	మహా	+	ఋషి	(అ + ఋ = అర్)
ఎ. రాజర్షి	=	....	+	....	( )

పైనపేర్కొన్న పదాలను 3 రకాలుగా విడదీయడం సాధ్యమైంది. అవి ..

అ/ఆ + ఇ/ఈ = ఏ, అ/ఆ + ఉ/ఊ = ఓ, అ/ఆ + ఋ/ౠ = అర్

మూడు సందర్భాల్లోనూ పూర్వస్వరం 'అ'; పరస్వరం స్థానంలో ఇ, ఉ, ఋ లు వచ్చాయి. 'ఇ' కలిసినపుడు 'ఏ'; 'ఉ' కలిసినపుడు 'ఓ'; 'ఋ' కలిసినపుడు 'అర్' ఆదేశంగా వచ్చాయి కదా!

ఏ, ఓ, అర్‌లను గుణాలు అంటారు. ఇలా ఏర్పడే సంధిని గుణసంధి అంటారు.

ఈ కింది పదాలను కలిపి, సంధి ఏర్పడ్డ విధానాన్ని చర్చించండి.

ఉదా॥ రాజ + ఉత్తముడు	=	(అ + ఉ = ఓ)	రాజోత్తముడు
1. సుర + ఇంద్రుడు	=		
2. మహా + ఈశ్వరుడు	=		
3. దేవ + ఋషి	=		
4. స్వాతంత్ర్య + ఉద్యమం	=		
5. రామ + ఈశ్వరం	=		
6. ఇతర + ఇతర	=		

నేనివి చేయగలనా?

1.	ఈ పాఠంలోని పద్యాలను రాగ,భావయుక్తంగా పాడగలను,	ఔను / కాదు
2.	ఈ పాఠంలోని పద్యభావాలను సొంతమాటల్లో చెప్పగలను.	ఔను / కాదు
3.	శిల్పి గొప్పదనాన్ని వివరిస్తూ వ్యాసం రాయగలను.	ఔను / కాదు
4.	నూతన పదజాలాన్ని ఉపయోగించి సొంతవాక్యాలు రాయగలను.	ఔను / కాదు
5.	శిల్పి ఆత్మకథను రాసి ఏకపాత్రాభినయం చేయగలను.	ఔను / కాదు

లలిత కళల్లో మనోవాక్కాయకర్మలన్నీ మిళితమై ఉన్నాయి. - జాన్ రస్కిన్

©SCERT not to be republished